

Завитій Ольга, Белова Ірина. Процес управління інноваційним розвитком як об'єкт обліку і аналізу. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Випуск 1-2. С. 22-28.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2022.01-02.022>

УДК 657.1:330.341.1

JEL Classification: M21, M41

Завитій Ольга

к.е.н., доцент кафедри бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: zavittii@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7439-6923

Белова Ірина

к.е.н., доцент кафедри бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: yim1973@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5399-3654

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ

Анотація

Вступ. Основою інноваційного розвитку виробничих суб'єктів є створення унікального поєднання внутрішніх можливостей з урахуванням факторів зовнішнього середовища. Для забезпечення ефективного управління інноваційним розвитком підприємств надзвичайно важливо створити динамічну систему обліку та аналізу, яка відбиває складові внутрішнього потенціалу та визначення зовнішнього тренду. Розробка бухгалтерських та аналітично обґрунтованих засад управління інноваційним розвитком підприємств дозволить створити передумови стабілізації економічного зростання.

Методи. Під час підготовки статті використано системний підхід дослідження, що дозволило оцінити стан впровадження процесу управління інноваційним розвитком у вітчизняну практику підприємництва; метод теоретичного порівняння для удосконалення законодавчого регулювання і напрямів бухгалтерських та аналітичних процедур; метод експертних оцінок – при розробці організаційних положень впровадження механізму обліково-аналітичних засад управління інноваційним розвитком підприємств в Україні.

Результати. У статті визначено процес управління інноваціями та розвитком підприємства та сучасні принципи інноваційної діяльності та розвитку підприємства. Проаналізовано фактори, що впливають на успіх впровадження інновацій. Дослідження виявило основні проблеми формування механізму інновацій та розвитку підприємства, які потребують комплексного вирішення.

Перспективи. У подальшому дослідження з питань розвитку процесу управління інноваційним розвитком підприємств полягатиме в обґрунтуванні реалізації сучасних напрямів формування інформаційної системи на основі стратегічно орієнтованих облікових даних та аналітичних процедур.

Ключові слова: підприємство, інновації, інноваційний розвиток, управління інноваційним розвитком, інформаційна економіка.

Вступ.

Сьогодні інноваційний розвиток - єдиний можливий напрямок виходу країни з кризи, адже розвиток інноваційної економічної системи має такі переваги: забезпечення економічного зростання без пропорційного збільшення споживання сировини, створення умов для інвестування у творчий і науковий потенціал суспільства стає надзвичайно вигідним. Основою інноваційного розвитку виробничих суб'єктів є створення унікального поєднання внутрішніх можливостей з урахуванням факторів зовнішнього середовища. Для забезпечення ефективного управління інноваційним розвитком підприємств надзвичайно важливо створити динамічну систему обліку та аналізу, яка відбиває складові внутрішнього потенціалу та визначення зовнішнього тренду. Однак, незважаючи на перехід до так званої «інформаційної економіки», підприємства мають суттєві проблеми із отриманням повної й достовірної інформації для обґрунтування та прийняття управлінських рішень.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значний внесок у розвиток бухгалтерського обліку й економічного аналізу та їх управлінську спрямованість зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких відзначимо: С. Ф. Голова, В. М. Жука, Є. В. Калюгу, М. В. Кужельного, І. Д. Лазаришину, В. Г. Линника, М. Р. Метью, Л. В. Нападовську. Питання удосконалення обліково-аналітичного забезпечення інноваційного управління досліджено у роботах О. Д. Гудзинського, І. І. Криштопи, О. А. Лаговської, Є. В. Мниха, М. С. Пушкаря, В. К. Савчука, Р. Каплана, Д. Колдуела, Д. Нортон, Б. Райана, К. Уорда.

Розглядаючи наукові досягнення вчених, зазначимо, що їх дослідження в основному проводяться на тактичному рівні операційної діяльності та їх складових. Недостатньо досліджень щодо бухгалтерського та аналітичного забезпечення управління інноваціями та розвитком підприємства, необхідні науково-практичні розробки.

Мета.

Метою дослідження є розробка бухгалтерських та аналітично обґрунтованих теоретичних, методологічних, організаційних та практичних засад управління інноваційним розвитком підприємств з акцентом на створення конкурентних переваг та стабілізацію економічного зростання.

Методологія дослідження.

Під час підготовки статті використано системний підхід дослідження, що дозволило оцінити стан впровадження процесу управління інноваційним розвитком у вітчизняну практику підприємництва; метод теоретичного порівняння для удосконалення законодавчого регулювання і напрямів бухгалтерських та аналітичних процедур; метод експертних оцінок – при розробці організаційних положень впровадження механізму обліково-аналітичних засад управління інноваційним розвитком підприємств в Україні.

Результати.

Сучасне бізнес - середовище все більше потребує нових методів управління, за допомогою яких керівництво компанії може проводити комплексну та систематичну оцінку поточного та майбутнього стану та на цій основі формувати ефективні та дієві механізми інноваційного розвитку. У той же час, для досягнення запланованих параметрів ефективності необхідно інтегрувати впливи управління.

Незважаючи на достатню кількість теоретичних розробок, пов'язаних з управлінням розвитком, питання впровадження на рівні суб'єктів господарювання залишається невирішеним. Зокрема, не зрозумілі положення та роль управління стратегічним розвитком у загальній системі управління підприємством, відсутній організаційний механізм управління потенціалом основного органу підприємства, а процес прийняття рішень є інтуїтивно зрозумілим та відсутнім для бухгалтерського та аналітичного обґрунтування.

Вже понад 20 років Україна перебуває у процесі формування ринкової економіки та

трансформації економічних відносин. Але, незважаючи на таку тривалу реформу, ринковий механізм не став зрілим інструментом регулювання економічних процесів. Основними причинами такої ситуації є недосконалість і непослідовність національної макроекономічної політики, а також низький рівень розвитку інструментів управління на рівні суб'єктів господарювання. На діяльність вітчизняних підприємств досі істотно впливають пережитки старої системи: домінування виробництва над іншими функціональними сферами, прихильність до централізованого фінансування та маркетингу, другорядна роль працівників як фактора виробництва, низький рівень інновацій, орієнтація на поточні проблеми, а не процеси розвитку.

Протягом періоду реформування національної економічної системи на рівні підприємства виникла велика кількість напрямів управління, переважно зосереджених у: функціональних сферах (виробництво, фінанси, маркетинг, персонал тощо); процесах, що відбуваються у внутрішньому або зовнішньому середовищі; процесах функціонування та розвитку. Проте велика кількість управлінських заходів часто суперечливі, з різними цілями, з особливостями дублювання функцій і ресурсів, а іноді й конфліктами між відповідними підрозділами управління та працівниками. Тому існує потреба в інтеграції різних напрямків управління для забезпечення загальної ефективності розвитку бізнесу та ресурсів для зосередження зусиль у певних сферах.

Розробивши систему управління інноваціями та розвитком підприємства, можна інтегрувати різні управлінські завдання в різні відділи. Незважаючи на науково-дослідницьку діяльність нових управлінських концепцій для забезпечення довгострокового успіху підприємства, дискусійним залишається питання коригування механізму застосування засобів управління в процесі розвитку підприємства. Ефективність інструментів управління, їх узгодження та впровадження при розробці систем управління залишається для подальшого вивчення.

Управління інноваційним розвитком включає ряд заходів, спрямованих на встановлення майбутніх моделей і перехід від поточного стану до майбутніх моделей. За словами Калінеску Т.В., «Бізнес без перспектив розвитку - це не бізнес, а набір активів із зобов'язаннями»[5].

Управління інноваціями є менш рутинним і більше засноване на творчості, ніж управління операціями. Управління інноваціями має враховувати мінливі зовнішні умови, постійно орієнтуватися на корпоративні цілі, бути стратегічним. Він є невід'ємною частиною будь-якого об'єкта управління, будучи при цьому незалежним і відносно незалежним.

При управлінні розвитком підприємства як системи, призначеної для задоволення потреб суб'єкта господарювання, рекомендується комплекс положень, який включає наступне:

1. Здатність підприємства задовольняти інтереси суб'єктів господарювання залежить від розміру доданої вартості, рівня виконання, структури розподілу заробітної плати, податків і прибутку. У зв'язку з цим в якості ключових показників операційної діяльності використовуються обсяг доданої вартості та структурні показники категорії доходів.

2. Розвиток підприємства трактується як процес формування потенціалу, що відповідає потребам суб'єктів господарювання. Цілі розвитку визначаються в інтересах власників, працівників і країни, а ресурси для інноваційної діяльності є результатом розподілу між ними корпоративного доходу.

3. Скористатися можливостями взаємодії систем управління на мікро- та макрорівнях, тобто менеджменту бізнесу та державних органів, для збільшення потенціалу бізнесу.

4. Скористатися можливостями співпраці та взаємодії між підприємствами та іншими суб'єктами управління, у тому числі створення міжфірмових об'єднань за типами економічного кластера.

Пащенко О.П. ввів поняття «управління адаптивним розвитком», під яким розуміють стратегічно орієнтовані дії та рішення керівників бізнесу щодо забезпечення того, щоб параметри, властивості та структури соціально-економічних систем та їх підсистем відбувалися цілеспрямовано у відповідь на зміни в довкіллі Різноманітність. Він також підкреслював, що адаптивне управління розвитком підприємств має базуватися переважно на стратегічному мисленні керівництва, коли

його рішення не є непередбачуваними [6].

Шипуліна В. С. пропонує розглядати інноваційне управління розвитком підприємства як циклічний процес, що відображається через реалізацію п'яти основних функцій: 1) постановка цілей; 2) прогнозування (планування); 3) організаційна координація; 4) стимулювання та активізація; 5) моніторинг [8].

На цій основі розкриваємо зміст управлінських функцій у контексті корпоративного стратегічного розвитку (табл. 1). Суть удосконалення процесу управління інноваційними підприємствами через комплексну систему управління економічним розвитком полягає у створенні системи знань і досвіду підприємства, а також у зниженні невизначеності прийняття управлінських рішень шляхом обробки та накопичення інформації на основі економічного аналізу та оцінки. Потенційна вартість конкурентної переваги підприємства на ринку.

Таблиця 1. Зміст основних функцій управління в контексті розвитку підприємства

Функції управління	Зміст процедур
Цілевстановлення	Визначення цільових настанов, встановлення завдань функціонування (тактика) та розвитку (стратегія)
Прогнозування	Діагностування підприємства та його середовища на предмет виявлення причинно-наслідкових зв'язків у явищах та процесах, що зумовлюють розвиток або перешкоджають йому. Розробка й обґрунтування програм та проектів розвитку підприємства
Організація	Розроблення принципів, процедур та механізмів здійснення змін на підприємстві. Встановлення зон відповідальності за трансформаційні процеси. Формування команд трансформацій. Створення підрозділів з управління розвитком підприємства
Стимулювання	Формування та впровадження механізму стимулювання персоналу та ключових стейкхолдерів до ефективної участі в процесах розвитку підприємства
Моніторинг	Створення та застосування системи моніторингу змін, що відбивають розвиток підприємства у просторі й часі, у т.ч. шляхом формування системи вимірників розвитку. Корегування програм розвитку

Примітка: систематизовано авторами

Розвиток економіки України та її трансформація на ринкових засадах потребує ефективних дій суб'єктів господарювання щодо управління своєю діяльністю. Сукупність можливостей і можливостей, що визначають особливості розвитку підприємства, є їх розвитком. У цьому випадку необхідно створити і впровадити абсолютно нову підсистему управління підприємством – управління економічним розвитком, тобто знайти, створити та використати можливості ефективного управління та розвитку, сформувані достатню теоретичну базу та нові шляхи щодо цього питання, а також розробка принципів і методів.

Управління економічним розвитком підприємства означає створення та формування умов для розвитку підприємства та використання цих умов. Для реалізації цих процесів в основному саме організація визначає вихідні передумови, принципи, методи та процеси досягнення цілей (проблем), які формують цілі (проблеми). Формування системи управління економічним розвитком підприємства базується на цілі розвитку підприємства та виконанні відповідних функцій. Рекомендується функціональний підхід, що дозволяє визначити набір функцій системи, що відповідає її потребам, і зосередити систему на інноваційних типах розробки.

Функція управління економічним розвитком самого підприємства є однією з основних функцій системи управління підприємством. Це ґрунтується на визначенні компетенцій, цільових вимогах до управлінських компетенцій та ролі компетенцій у бізнес-процесах та розвитку. Тому процес управління економічним розвитком і ефективність функцій управління бізнесом взаємозалежні. Інноваційний розвиток підприємства можна розглядати як еволюційний етап організаційного розвитку, управління яким: по-перше, спирається на людський потенціал високомотивованих співробітників як основу організації; обслуговування для задоволення її потреб;

по-друге, воно спрямоване на виклики зовнішнього середовища, що дозволяє отримати конкурентну перевагу та разом допомогти організації вижити та досягти довгострокових цілей.

Таке тлумачення концепції інновацій та розвитку підприємства допоможе керівництву підприємства вдосконалити систему управління, відстояти ринкові конкурентні позиції, а потім визначити оптимальний шлях розвитку організації. Усвідомлення того, що сутність стратегічного розвитку є необхідним принципом збереження та розширення діяльності підприємств у сучасних економічних умовах, а також є інструментом довгострокового та постійного вдосконалення організації до вищого рівня якості продукції та управління – проблема, що підприємствам необхідно терміново вирішувати в сучасній Україні на мікроекономічному рівні.

Підсумовуючи роботи українських вчених, можна сказати, що управління інноваційним розвитком підприємств є підсистемою управління підприємством, яка орієнтується на визначення стратегічних пріоритетів та кількісних і якісних змін шляхом раціонального використання внутрішнього потенціалу та зовнішніх можливостей для забезпечити довготривалу продуктивність.

Вважаємо, що обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком – це інформаційна система на основі стратегічно орієнтованих облікових даних та аналітичних процедур, яка постійно супроводжує стратегію розвитку, формування, впровадження та контроль процесу стратегічного менеджменту, з відповідною організацією, специфікацією - методологія, люди та технічна база. Аналітична інформація не обов'язково проходить через бухгалтерські книги, але повинна активно використовуватися корпоративними бухгалтерами в практичній діяльності, пов'язаній з підтримкою управлінських ініціатив, що сприяють їх розвитку.

Призначте фінансовий, управлінський та стратегічний облік з урахуванням різних потреб у бухгалтерській інформації. Очевидно, що стратегічний облік зосереджується на потребах стратегічного управління розвитком, але фінансовий та управлінський облік може надати велику кількість відповідної інформації для обґрунтування інноваційних рішень. Інноваційний розвиток неможливий без глибокого аналізу та вивчення ключових параметрів підприємства.

Розвиток відкритої та складної соціально-економічної системи, особливо підприємства, залежить не стільки від його внутрішніх реальних і потенційних можливостей, скільки від впливу та коливань ринкового середовища, яке є динамічним і суперечливим. Джерело визначає розвиток підприємства. Ділова поведінка і майбутнє.

Процес управління інноваційним розвитком в інтегрованій системі управління розвитком підприємства полягає у створенні бази знань на основі процесу вилучення, зберігання та обробки інформації та використання її як елементів знань і досвіду для розвитку можливостей. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє підвищити швидкість отримання даних та ефективність управлінських функцій за рахунок скорочення часу реагування органів управління на вплив процесів, використання формування та розвитку економічного потенціалу бізнесу.

Висновки і перспективи.

Інновації та розвиток підприємства - це параметр планування, що враховує стратегічні показники та фактори навколишнього середовища на основі формування та використання ресурсів у процесі перетворення основного органу з початкового стану в бажаний (цільовий) стан - основу здібностей. покращити соціальні, економічні та екологічні умови. Обліково-аналітичні функції процесу розробки дозволяють сформувати інформаційну область для прийняття та реалізації управлінських рішень. Ця мета досягається шляхом розробки, впровадження та впровадження обліково-аналітичної системи, яка формує набір показників, стандартів і показників, параметрів розвитку всіх компонентів бізнесу, оцінює ефективність управлінських процесів. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком – це інформаційна система на основі стратегічно орієнтованих облікових даних та аналітичних процедур, яка постійно супроводжує формування, реалізацію та контроль стратегій розвитку, виконання функцій стратегічного управління, з відповідною організацією, наглядом та методологією, талантом і технологічна база.

Нові об'єктивні умови функціонування підприємства вимагають кардинальних змін у методах управління, підвищення вимог до бухгалтерського обліку, необхідно посилити функції інформації, контролю, пізнання, прогнозування та стимулювання відповідно до потреб керівників для прийняття правильних стратегічних рішень.

Список використаних джерел

1. Khorunzhak N., Belova I., Zavytii O., Tomchuk V., Fabianska V. Quality control of auditing: Ukrainian prospects. Independent Journal of Management & Production. 2020. Vol 11, No 8. P.712-726. DOI: dx.doi.org/10.14807/ijmp.v11i8.1229 <http://www.ijmp.jor.br/index.php/ijmp/article/view/1229/1317>.
2. Белова І.М., Завитій О.П., Семенишена Н.В. Генезис холдингов та агрохолдингов в Україні як інституційних одиниць. *Подільський вісник : сільське господарство, техніка, економіка*. 2019. Вип. 30. С.84-93. <http://pb.pdatu.edu.ua/article/view/183271>
3. Белова І.М., Завитій О.П., Семенишена Н.В. Теоретичні аспекти зовнішньоекономічної діяльності інституційних одиниць в Україні. *Економічний дискурс*. 2019. № 2. С. 65-75. <http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/182528>
4. Завитій О.П. Особливості формування стратегії економічного розвитку регіонів в сучасних умовах. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах ілюзії та прагматичної реабілітації соціуму». м. Кам'янець-Подільський (26-27 квітня 2018 р), Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2018. С.88-90.
5. Калінеску Т. В., Ліхоносова Г. С., Надьон Г. О., Кілінкаров С. П. Самоорганізація підприємств: тенденції соціалізації економіки: [монографія]. Луганськ. СНУ ім. В. Даля, 2012. 396 с.
6. Пашченко О. П. Стратегічне управління розвитком підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2011. № 2, т. 2. С. 99–103.
7. Шевчук В. Р. Стратегічний управлінський облік як система інформаційної підтримки конкурентної стратегії підприємства. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 772. С. 281–285.
8. Шипуліна Ю. С. Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств: [монографія]. Суми. ТОВ «ДД «Папірус»», 2012. 458 с.

Статтю отримано: 29.03.2022 / Рецензування 10.05.2022 / Прийнято до друку: 30.06.2022

Olha Zavitii

Ph.D. (in Economics), Associate Professor,
Department of Business Analytics and Innovative Engineering
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

E-mail: zavitii@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7439-6923

Iryna Belova

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of Business Analytics and Innovative Engineering
West Ukrainian National University
Ternopil, Ukraine

E-mail: yim1973@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5399-3654

THE PROCESS OF MANAGING INNOVATIVE DEVELOPMENT AS AN OBJECT OF ACCOUNTING AND ANALYSIS

Abstract

Introduction. The basis of the innovative development of production entities is the creation of a unique combination of internal capabilities, taking into account the factors of the external environment. To ensure effective management of the innovative development of enterprises, it is extremely important to create a dynamic accounting and analysis system that reflects the components of internal potential and the determination of external trends. The development of accounting and analytically based management principles for the innovative development of enterprises will create the prerequisites for the stabilization of economic growth.

Methods. During the preparation of the article, a systematic research approach was used, which made it possible to assess the state of implementation of the process of managing innovative development in the domestic practice of entrepreneurship; the method of theoretical comparison to improve legislative regulation and areas of accounting and analytical procedures; the method of expert evaluations - in the development of organizational provisions for the implementation of the mechanism of accounting and analytical principles of management of innovative development of enterprises in Ukraine.

Results. The article defines the process of managing innovation and development of the enterprise and modern principles of innovative activity and development of the enterprise. Factors affecting the success of innovation implementation were analysed. The study revealed the main problems of the formation of the mechanism of innovation and development of the enterprise, which require a comprehensive solution.

Discussion. Further research on the development of the process of managing the innovative development of enterprises will consist in the substantiation of the implementation of modern trends in the formation of an information system based on strategically oriented accounting data and analytical procedures.

Keywords: enterprise, innovations, innovative development, management of innovative development, information economy.

References

1. Khorunzhak N., Belova I., Zavytii O., Tomchuk V., Fabiianska V. (2020). Quality control of auditing: Ukrainian prospects. *Independent Journal of Management & Production*. Vol. 11, 8, 712-726. [in Eng].
2. Belova I.M., Zavytii O.P., Semenysheva N.V. (2019). Henezys kholdynhiv ta ahrokholdynhiv v Ukraini yak instytutsiynykh odynyts [The genesis of holdings and agricultural holdings in Ukraine as institutional units] *Podilskyi visnyk : silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika [Podilian Bulletin: Agriculture, Engineering, Economics]*, 30, 84-93.
3. Belova I.M., Zavytii O.P., Semenysheva N.V. (2019). Teoretychni aspekty zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti instytutsiynykh odynyts v Ukraini [Theoretical aspects of foreign economic activity of institutional units in Ukraine] *Ekonomichnyy dyskurs [The economic discourse]*, 2, 65-75.
4. Zavytii O.P. (2018). Osoblyvosti formuvannya stratehii ekonomichnoho rozvytku rehioniv v suchasnykh umovakh [Peculiarities of formation of the strategy of economic development of regions in modern conditions]. *Materialy II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Innovatsiyi partners'koyi vzayemodiyi osvity, ekonomiky ta sotsial'noho zakhystu v umovakh ilyuziyi ta prahmatychnoyi reabilitatsiyi sotsiumu»*. Kamianets-Podilskyi: Podilskyi spetsialnyy navchalno-reabilitatsiyny sotsialno-ekonomichnyy koledzh, 88-90.
5. Kalinesku T. V., Likhonosova H. S., Nad'on H. O. & Kilinkarov S. P. (2012). *Samoorganizatsiya pidpryyemstv: tendentsiyi sotsializatsiyi ekonomiky [Self-organization of enterprises: tendencies of economic socialization]*. Luhansk: SNU im. V. Dalya.
6. Pashchenko O. P. (2011). Stratehichne upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva [Strategic management of enterprise development] *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky [Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences]*, 2, t. 2, 99-103.
7. Shevchuk V. R. (2012). Stratehichnyy upravlinskyi oblik yak systema informatsiynoyi pidtrymky konkurentnoyi stratehii pidpryyemstva [Strategic management accounting as a system of information support for the company's competitive strategy]. *Visnyk natsional'noho universytetu «Lvivs'ka politekhnika» [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University]*, 772, 281-285.
8. Shypulina Yu. S. (2012). *Mekhanizm upravlinnya potentsialom innovatsiynoho rozvytku promyslovykh pidpryyemstv [The mechanism of managing the potential of innovative development of industrial enterprises]*. Sumy: TOV «DD «Papyrus».

Received: 03.29.2022 / Review 05.10.2022 / Accepted 06.30.2022

